

Det Kongelige Arbeidsdepartement
PB 8019 Dep
0030 OSLO

Vår dato 14. mai 2010
Deres dato 10. mai 2010
Vår referanse DM-280178/LRT
Deres referanse 200705201-/SSR

Stortingsmelding om arbeidsforhold, arbeidsmiljø og sikkerhet

Det vises til invitasjon fra departementet om møte vedrørende nattarbeid.

Omfanget av nattarbeid

Arbeidsmiljøloven setter strenge grenser for adgangen til å benytte nattarbeid i § 10-11 (2) ved at slikt arbeid ikke er tillatt med mindre arbeidets art gjør det nødvendig.

19 prosent eller 84 000 årsverk i NHO-området jobber skift eller turnus. Av disse har 40 000 årsverk 33,6 timers per uke og arbeider i hovedsak helkontinuerlig skift, hvor nattarbeid utgjør 1/3 av arbeidstiden. Andelen nattarbeid er vesentlig lavere for de øvrige 44 000 årsverkene som har 35,5 timer per uke, og ikke nødvendigvis inneholder nattarbeid.

Effektene av nattarbeid

Det finnes godt med kunnskap om effektene av nattarbeid. Sider av dette er blant annet vurdert av Arbeidslivslovutvalget i NOU 2004:5 og Ot.prp. nr. 49 (2004-2005), samt i NOU 2008:17 om skift/turnus.

Det vises også til "Arbeid og Helse" en systematisk litteraturstudie av Stami, UiBs litteraturstudie om helsemessige og sosiale belastninger sett i relasjon til arbeid i henholdsvis skiftarbeid og sammenlignbart turnusarbeid, samt Rambølls Kunnskaps-oversikt av 2006 over virkninger av arbeidstidsreduksjoner, bestilt av Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

Arbeidsmiljølovens § 10-12 (4)

Fagforening med innstillingsrett etter arbeidstvistloven eller tjenestetvistloven kan, med unntak av § 10-2 første, andre og fjerde ledd og § 10-11 sjuende ledd, inngå tariffavtale som fraviker bestemmelsene i dette kapittel. Unntak fra § 10-8 første og andre ledd og § 10-11 femte og sjette ledd forutsetter at arbeidstakerne sikres tilsvarende kompensierende hvileperioder, eller der dette ikke er mulig, annet passende vern. For bruk av overtid etter slik tariffavtale gjelder vilkårene i § 10-6 første ledd. Arbeidstaker må i det enkelte tilfelle samtykke til overtidarbeidet.

Kravet til individuelt samtykke gjelder tilsvarende der det inngås tariffavtale om en samlet gjennomsnittlig arbeidstid på over 48 timer i løpet av sju dager i løpet av ett år.

Myndighetenes enerett for LOs fagforeninger om å inngå rotasjonsordninger har satt hensynet til helse- miljø og sikkerhet til side. Det finnes flere eksempler på at retten benyttes til å opprette nye forhandlingsarenaer for høyere lønn og kortere arbeidstid. Det er et betydelig press fra fagforbundene i LO for å innføre arbeidstidsordningene offshore til landsbasert virksomhet.

Konsentrerte arbeidsperioder med tilhørende arbeidsfrie perioder, står høyt på prioriteringslisten for ansatte i en del yrker. Tradisjonelt for offshorearbeidere og "reisende" innen bygg- og anlegg, som grunnet lang reise bor utenfor hjemmet i arbeidsperiodene. Men ordningene med lange friperioder oppfattes som attraktive også av andre grupper og ordningene er i fred med å bre seg til reiseliv, service og helse- og omsorg. At ordningene gir velferdsfordeler og bedre balanse mellom arbeidsliv og privatliv, som det fremholdes i tilstandsrapporten side 13, forutsetter mye tettere oppfølging fra tilsynenes og bedriftene enn det som er mulig grunnet § 12-10 (4) i dag. At ordningene er forsvarlige er ikke gitt. Et særskilt problem er arbeidstakere som tar annet arbeid i friperiodene. Dette er en alvorlig og utilsiktet effekt av lange friperioder.

Lange friperioder med opphold fra arbeidet i kombinasjon med 12 timers skift gir økt risiko skader og ulykker. Lange skift stiller dessuten strenge krav til overholdelse av hviletiden, og dette er ordninger som ikke bør benyttes for grupper som ikke bor på arbeidsstedet i arbeidsperiodene. Rotasjoner i kombinasjon med andre ordinære arbeidstidsordninger på den enkelte arbeidsplass kan skape vansker for produksjonen av varer og tjenester og for produktiviteten, foruten utfordringer i arbeidsmiljøet.

Fagforeningene har god kunnskap om at fordeler og ulemper med rotasjoner er nyanserte, og gir støtte til medlemmene ved å kreve ukentlig arbeidstid som ligger til dels langt under dagens regler i både arbeidsmiljøloven og tariffavtalene. Smitteeffektene er åpenbare og NHO ser på dette som en alternativ vei til 6 timers dagen.

NHO er kritiske til at myndighetene griper inn i forholdet mellom partene i arbeidslivet og klart opptrer i favør av LO som arbeidstakerpart. Dette er etter NHOs mening et politisk valg som setter viktige vernehensyn til side. Innretningen på arbeidsmiljølovens § 12-10 (4) er, i likhet med innretningen på ordningen med regionale verneombud, ikke et utslag av trepartssamarbeidet, men et brudd med det.

Organisering av arbeidstiden

Alle skift- og turnusplaner bør utformes med utgangspunkt i forskningsbasert kunnskap om effekter av ulike arbeidstidsordninger. Langsiktige hensyn til helse, miljø og sikkerhet må gå foran kortsiktige ønsker om lange vakter og oppsamling av tid i lange friperioder. Minst like viktig er hensynet til kompetanse og utvikling for

den enkelte og for virksomheten samlet, at de ansatte foruten ansvar for egne oppgaver er involvert i helheten og kvaliteten i produktene/tjenestene.

- *Skiftbytte.* Bør finne sted 07:00 – 15:00 – 23:00.
- *Rotasjon.* Skiftplanen bør rotere med klokka, formiddag – ettermiddag – natt.
- *Antall skift.* Skiftplanen bør ikke ha flere enn tre nattskift etter hverandre.
- *Fri etter siste nattskift.* Det bør være minst 24 timer fri etter siste nattskift.
- *Skiftets lengde.* Lengden på skiftet bør ikke overstige åtte timer.
- *Fordeling av fridager.* Regelmessige perioder med sammenhengende fri skal prioriteres fremfor oppsamling i lange friperioder.

NHOs vurdering

- Det er ikke behov for nye utredninger om omfanget eller effektene av nattarbeid. Virksomheter med nattarbeid bør legge til rette for regelmessig helseovervåking, eksempelvis gjennom bedriftshelsetjenestene.
- Helkontinuerlige virksomheter må ha ansatte som jobber helkontinuerlig. Arbeidstidsordninger som fordeles jevnt og forholdsmessig blant alle berørte ansatte reduserer de negative effektene ved nattarbeid for den enkelte. Det styrker kvaliteten i vare- og tjenesteproduksjonen, sikrer nødvendig kompetanseutvikling for den enkelte og for hele skift/turnusteamet.
- Arbeids- og Petroleumstilsynet må minst ha de samme fullmaktene til å inngå avvikende arbeidstidsordninger som fagforeninger har etter aml § 10-12 (4)
- Virksomhetene må i samarbeid med de to tilsynene kunne utforme arbeidstidsordninger med utgangspunkt i forskningsbasert kunnskap om effekter av ulike arbeidstidsordninger.

Vennlig hilsen

NÆRINGSLIVET HOVEDORGANISASJON

Område arbeidslivspolitik

Svein Oppegaard
Direktør